

1. U POTRAZI ZA SMISLOM

1.1 ŽIVOT KAO IZAZOV

Naš život se ne odvija uvijek po ravnoj crti. On ima svojih razdoblja koja teku bez velikih zastoja ali i trenutaka kada se životni tijek probija, uspinje, otima, pada. Takvo jedno stanje nazivamo krizom. Razdoblje od 15. do 17. godine poznavatelji životnog razvoja svrstali su u ovu kategoriju. Doista, ni u jednom drugom razdoblju čovjeku se život ne čini toliko problematičnim kao na početku mladenačke dobi. Svako novo iskustvo postaje izazovom koji može odvesti u najveće radosti a i u najernija razočaranja. Zato takvi trenuci mogu biti nadahnuće ili za jedno ili za drugo. Mi ćemo ih ovdje prvenstveno promatrati kao sabranu snagu koja, pravilno usmjerena, obećaje puno. Iz ovoga što slijedi uvjerit ćete se i sami da krize, padovi i lutanja ne mogu naškoditi vašem rastu. Dapače, oni postaju pozivom da se zapreke prebrode i da im se suprostavite s više smisla za stvarnost. I same pogreške koje ćete počinuti zbog neiskustva a koje bi vas mogle obeshrabriti, mogu postati providonosni pozitivni činioici na toj neizostavnoj etapi životnog puta.

Vaše je stanje netko usporedio sa stanjem čovjeka koji želi prijeći na drugu obalu (odrasla dob!) ali nije dobar plivač (nema iskustva!). Prijelaz je pun grebena i opasnosti (iznenađenja dobi, negativni utjecaj okoline, sukobi s vršnjacima, roditeljima, nastavnicima!) a plivač ne poznaje točno cilj na koji treba stići (teško se snalazite u novoj situaciji!). Ipak, usprkos svim poteškoćama, klonulosti, napasti da se vrati i odustane od namjere, plivač nastavlja put i dolazi na cilj. Upravo se to događa i vama. Nosite u sebi mnoštvo htijenja, sabranu zalihu snage, instinktivnu težnju za životom i to vas drži i daje vam snage da nadiđete sve

poteškoće. U vama postoji neka pokretačka sila za ostvarivanjem koja vas upravlja prema zrelosti odraslih ljudi.

Život se daje živjeti unatoč poteškoćama, posrtajima i padovima kada se uvidi opravdanost, razložnost i smisao svega toga. Ako poteškoće, nadvladane, učvršćuju čovjeka zato jer se na njima kalio i stekao iskustva, onda one nisu u sebi negativne, nego izazov kojeg se rado prihvaća svaki onaj koji želi rasti. Na što sve nailaze ljudi koji u trenucima krize žele naći smisao svom životu, kazat će nam iskusni ljudi i oni koji teže za takvim iskustvima.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Što kažeš o ustuku male djece kad ih hoće uvući u vodu?
- Bojiš li se ti nove situacije, novog stanja?
- Što biva s onima koji se ne žele sučeliti s novim izazovima?
- Na što nailazi čovjek krećući u nepoznato?
- Što misliš o ljudima koji vole avanturizam?
- Diviš li se čovjeku koji je prošao svijetom?

1.2 PITANJE ČOVJEKOVA SMISLA

Već ste dostatno odrasli da se možete baviti ozbiljnim pitanjima. Zacijelo jedno od najvažnijih pitanja našeg života jest pitanje njegova smisla. Ono ne samo da se postavlja, nego se

vrlo često nameće, htjeli mi to ili ne htjeli priznati. Bježati od toga znači ne osigurati životu onu puninu na koju on ima pravo. Evo kako jedan suvremenik to spoznaje:

*“U ovoj ljudskoj pustinji
nema ničega što bi govorilo srcu...
Suhli smo od kamenja.
Ne može se živjeti
od hladnjaka,
zaključnih računa,
križaljki,
politike.
Ne, ne može se.
Hladnjaci se mogu zamijeniti,
kuća također...
i žena,
i vjera,
stranka.
Više se ne može biti niti nevjernim
A čemu biti nevjernim kad je sve iznevjereno?
Čovjek je sveden na robota
kojemu život prolazi na lančanoj vrpci
između 7, 19 i 7 sati.
A onda se rađa temeljno pitanje
našeg vremena,
pitanje čovjekova smisla.
Na to pitanje
nitko se ne trudi odgovoriti
i čini mi se da idemo
prema najmračnijem vremenima svijeta”*

(Antoine de Saint-Exupery)

Ako netko želi intenzivno živjeti samo sadašnji trenutak, ne mora odmah značiti da je nesavjestan. To ne mora biti znak nezrelosti i sebičnosti. Na svoj način to može biti izraz potrebe za iskustvima i životnom mudrošću, ali može biti i posljedica raznih frustracija. Prevelika udaljenost ideala od svakidašnjice u svezi je s teškom borbom koju mladi vode sa sobom samima, s odraslima i s društvom u kojem je teško mijenjati stvari nabolje.

Pa ipak, zadovoljiti se životom od danas do sutra značilo bi najmanje odreći se uzvišene zadaće: u cijelosti razviti vlastite sposobnosti. To znači ne zapitati se iskreno od kolike

važnosti za vlastiti život i život drugih ljudi može biti ovo što sada proživljavam, s čim se hrvcem, čemu se nadam.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Zbog čega se slažete s mišljenjem Exuperya a zbog čega ne?
- Što prema njegovu mišljenju nedostaje svijetu?
- Zašto se ne može živjeti od hladnjaka, zaključnih računa, križaljki, politike”?
- Zbog čega je nevjera (danas) nemoguća?
- Što je po njegovu sudu glavni problem suvremena čovjeka?
- Pokušaj sam sročiti svoje viđenje života.
- Pitaj druge što oni misle o smislu života.

1.3 ODNOS SMISLA I STILA ŽIVOTA

Čovjekov stil života usko je vezan uz smisao života što mu ga on daje. Onaj koji vidi smisao u vlasti, slavi, bogatstvu, sve će učiniti da to postigne i da se tako vlada. Ima i takvih koji zastupaju jedno mišljenje o životu ali se u njemu posve drukčije vladaju. Život nije teorija i nitko više ne vjeruje riječima. Ono što uvjerava jest primjer, svjedočenje, dosljednost.

“Ne volim Želimira. On je čisti šminker. Cijeli svoj život podložio je vanjštini. Za njega je najvažnije kako će se obući, koje boje i vrste će biti njegova jakna, hlače, frizura, na kakvom će se motoru voziti. Misli da se time može kupiti čovjeka. Doduše ima onih koji na to padaju. Meni to ništa ne znači” (Branko).

“Danas sam se posvađala s Jadrankom. Uvijek je govorila o tome kako društvo pljačka malog čovjeka, a sada kad je morala sa svojom siromašnom kolegicom podijeliti društveni stan napravila je takvu viku da je neviđeno. Nitko je nije mogao uvjeriti da Darinku primi za cimer-

icu. Iznalazila je tisuće razloga samo da ni s kim ne podijeli svoj komotni stan. Ljudi su lašci” (Smiljana).

Evo kako svoje raspoloženje i duševno stanje opisuju tvoji vršnjaci kad razmišljaju o životu.

“I ja se često pitam ‘zašto’? U meni ima nekorektnosti i zbrke, radosti i tuge, odvažnosti i straha i toliko tjeskobe... Život teče kao obično, a onda? Odjednom zapaziš da trčiš, trčiš nezaustavljivo jer zaustaviti se znači prosuditi prijedeni put, a toga se bojim” (Ivanka).

Mladi radije gledaju prema budućnosti nego što se okreću prošlosti. Životna snaga koja kola njihovim bićima vuče ih naprijed. Oni bi htjeli sve više, sve bolje i da to bude isti čas. Zato im nedostaje vremena da bi se zaustavili. Oni žele što prije ući u posjed onog što slute, za čim čeznu i što im izgleda smisao života.

“Postao sam svjestan da moj život nije ništa drugo doli neprestano iščekivanje nečega. Toliko puta mi se čini da su moji sni postali java. Vidim se kao najpopularniji pjevač svijeta, sportaš kojeg svi obožavaju, glumac s kojim bi svi htjeli igrati ulogu, biznismen koji može ostvariti svaku svoju želju” (Petar).

Petar sanja o tome što bi njegov život moglo učiniti osmišljenim, ispunjenim, opravdanim. Sanjati nije po sebi loše jer mnogi su ljudi, potaknuti vlastitim snovima, učinili veličanstvene stvari sebi i svijetu, pokrenuli su procese koji su dotada bili nezamislivi, otkrili zakonitosti koje su preobrazile izgled ljudskog života, organizirali pothvate od kojih i danas čovječanstvo živi. Sanjati prema tome može biti veoma poticajno. Ne bi bilo loše kada bi i odrasli malo više sanjali, ne bi se zakovali u svoje strukture, svoj način mišljenja, djelovanja, prosuđivanja. Oni misle da je to tek stvar puberteta, prolaznosti, zanesenosti i naivnosti. Nažalost, u tome im daju za pravo i neki tvoji vršnjaci.

“Ne znam što je smisao života. Živim od danas do sutra. Ujutro se probudim, kroz dan se bavim uobičajenim stvarima... Sada nema nekih većih planova. Naučili su me da treba živjeti dan koji je tu, i ja tako živim” (Denis).

“Uvijek sebi govorim: moram živjeti tih nekoliko dana. Vrijedni su onoliko koliko ih bolje proživim. Čemu onda uzrujavanje?” (Laura).

“Život? Ništa posebno. Dobar je takav kakav jest. Ako ti ide dobro, još bolje. Napokon, čovjek već nekako gura naprijed. Moglo bi biti i bolje, ali ja ne tražim ništa više. Ja sam zapravo veliki egoist, živim kao egoist i tako se odnosim i prema sebi i prema drugima. Živim iz dana u dan” (Josip).

Mnogi mladi, živeći u ambijentu koji ih ne nadahnjuje i ne potiče da budu velikodušni i prema sebi i prema drugima, izbjegavaju sukobe s društvom i njegovim kategorijama. Zaziru od toga jer se boje poraza, s jedne strane, a s druge misle da ono malo za čim teže mogu postići i mirnim načinom. Oni bi doduše željeli jedan drukčiji oblik života, ali često nemaju snage za to i ne znaju gdje je pronaći. Nije im važno što je njihov trenutačni život sitan, malograđanski. On je ustvari odražaj onoga u čemu žive. Važno je da ih nitko ne dira i da ih pripusti trenutnom užitku prema onoj izreci: “bolje vrabac u ruci nego golub na grani”.

Pa ipak, htjeli to oni ili ne htjeli priznati, negdje u dubini svog bića nose nemir koji im ne dopušta da se apsolutno pomire s trenutnim zadovoljavanjem sitnih želja, s kopiranjem postojećih životnih modela. Oni žele nešto više, drukčije, bolje, idealnije. Takvom jednom poticaju, sanjanju o boljem životu za sebe i za druge, treba otvoriti veće prostore, omogućiti svježji prtok zraka kako bi sni jednog dana uz osobno zalaganje, postali java.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Izmijenite međusobno mišljenje o tome što je za vas najvažnije u životu.
- Kako gledate na one koji pod svaku cijenu žele biti u prvom planu?
- Jesi li ti u stanju “ploviti uzvodno”?
- Čiji stil života te se najviše dojmio i zbog čega?

- **Napravite kolaž idealnih ličnosti.**
- **Kada mladić ili djevojka mogu biti sigurni da žive svojim životom, da nisu uvjetovani propagandom i da ne oponašaju pasivno način života drugih?**
- **Što ti misliš, kad san ima šansu postati java?**

1.4 ZAHTJEVNOST NOVOGA

Velika je potreba da osmislite svoj život, da programirate svoju budućnost, da promijenite svijet svakodnevice se sukobljujući s navikom da živite sadašnji trenutak, da se provodite uza sve strahove i nesigurnosti što bi moglo štetiti vašoj budućnosti. Ako želite prihvatiti stvarnost s puno više ozbiljnosti, prekinuli biste s dosadašnjim načinom života u isto vrijeme tražeći da se produži prepuštanje životu; radije biste ostali još u tim bezbrižnim godinama i to što dulje.

Napetosti između prisutnoga i onoga što dolazi, između želja, težnji, ideala i svakidašnjeg života stvaraju u vama razdore i ne male probleme u procesu uključivanja u društvo. Tome još pridonose i odrasli koji vas smatraju površnim sanjarima, svaštarima, ravnodušnima, bezoosjećajnim. Kažu da ste neodgojeni, drski, lijeni, neodgovorni. Oni bi objema rukama potpisali ono što je Sokrat zabilježio prije tisuću godina:

“Naši mladi vole luksuzan život, loše su odgojeni i preziru autoritet.”

Svako se vrijeme odnosi strogo prosudbeno prema mladima. Na jednoj babilonskoj pločici, zapisu iz 2000. godine pr. Kr., čitamo:

“Ovo su mladi trula srca, zločesti, lijeni; oni neće ponijeti naprijed našu kulturu.”

Sve ovo, čini se, potvrđuju i najnovije statistike. Jedna studija, objavljena u poznatoj talijanskoj reviji, donosi nekoliko zajedničkih karakteristika današnje mladeži.

- Općenito govoreći, nezadovoljni su i bez ideala;

- Dezorijentirani su, ne znaju kamo usmjeriti život, ne znaju pronaći svoju ulogu u društvu;
- Nestrpljivo iščekuju nova iskustva, ali ona koja ne angažiraju: motori, diskoklubovi, izlasci s prijateljima, djevojka, mladić.

Ove tvrdnje, koliko god bile istinite, pripadaju određenom sloju ljudi koji nisu bez krivice, pa zato i ne mogu biti jedinim kriterijem prosudbe vašeg ponašanja. Svi mi to dobro znamo, a i vi ste toga svjesni, da ima mladih koji su požrtvovalni, spremni učiniti sve za svoje ideale, maksimalno koristiti vrijeme da bi ostvarili zacrtani životni program. Zato vrijedi i za gore spomenute tvrdnje da nema tako bezizlazne situacije koja ne bi ostavljala nade da se može i drukčije i bolje.

“Najživlje uspomene koje sam sačuvao”, priča Robert Kennedy, “bile su sljedeće: pohađao sam nekoliko različitih škola, sklapao sam uvijek nova prijateljstva i bio sam veoma nespretn. Često su mi iz ruku ispadali pojedini predmeti, a lako sam i sam padao. Više puta sam morao zbog toga u bolnicu da mi sašiju šavove na glavi ili nogama... Također se sjećam da sam duže vrijeme u djetinjstvu bio miran i šutljiv. Osamljenost me nije smetala. Bio sam sedmo dijete od nas devetero i kad se krene odozdo, tada se treba boriti da se ostane živ...”

Robertu Kennedyju nisu dakle cvale ruže u životu. Najveće probleme mu je zadavala matematika. Pišući na kraju godine pismo svome ocu rekao je:

“Zadnjeg dana škole profesor matematike izrekao je kratak govor i upozorio, po svom mišljenju, na dva najvažnija događaja toga dana: general Romel je opkoljen u Egiptu, a Robert je Kennedy uspio položiti ispit iz matematike.”

Pa ipak svima nam je jasno koliko je dobra taj čovjek načinio ne samo Americi nego cijelom svijetu. Ne želimo zatvarati oči pred stvarnošću. Pogledajmo malo oko sebe pa se uvjerimo. Ljudi koji nas okružuju, ostvaruju nekakav životni plan. Ima ih sretnih i

zadovoljnih jer su uspjeli u životu, a i onih koji su "promašili" pa su zbog toga smeteni i razočarani. Stvarnost je dakle šarolika. Svijet nije jednoobrazan, nije samo crn ili samo bijel. On se prelijeva u tisuću nijansi, a svaka je plod nečije muke i u isto vrijeme nadahnuće nekom drugom da se može barem isto toliko ako ne više i bolje. Zato crne konstatacije nisu nikad cjelovita slika stvarnosti.

Nismo sami na svijetu, izložene mete u koje će netko nemilosrdno pucati, niti smo nepovezani i napušteni otoci koji traže razložnost i smisao svoga opstojanja oviseći o predrasudama odraslih. Pozitivno utječemo jedni na druge, oblikujemo svoje izbore po uzoru na druge. Ljudski život je kao velika rijeka koju sačinjava mnoštvo pritoka. Jedni drugima nudimo stil života, opredjeljenja, svjetonazor, nade, strahove, uspjehe... Sve to može biti vrlo dobro jer je znak 'bratstva' i međusobne povezanosti svih ljudi, ali je u isto vrijeme i rizik jer može sputavati našu osobnu slobodu.

"Volim ljude, radujem se njihovom uspjehu, oni su mi poticaj i nadahnuće u životu. Ipak ih koji puta doživljam kao spone koje me priječe da postanem svoja, odrasla, samostalna. Više puta ne uspijevam biti ono što bih htjela. Osjećam se sputanom ali ne reagiram, trpim i čekam bolja vremena" (Tatjana).

Postoji način življenja i mišljenja koji ne pripada nikome posebno, već se provlači posvuda bez etikete i naoko bez želje da se nametne. To je život kojega svi gradimo i sve nas, na ovaj ili onaj način uvjetuje, model života kojim ravna javno mnijenje, sredina s kojom smo srasli i vodeća kultura. I oni koji osporavaju društvo i traže slobodan život prožeti su takvim životnim modelom, iako toga nisu svjesni. Televizija, radio, novine, neprestano nas salijeću modelima života koji se reklamiraju kao idealni: popularni pjevači, slavni glumci, nogometni ljubimci, bogati, napredni i utjecajni ljudi. Tu i tamo se potkrije i pokoja emisija o ljudima altruistima, spremnima učiniti sve za druge. Ali, budući da su rijetke, brzo hlapi sjećanje na njih. Najviše je onih koji se bave mitovima o laganom uspjehu, brzjoj slavi, živo-

tu bez pitanja i problema, bez sumnji i strahova dok se najednom ne pojave na naslovnim stranicama dnevnika vijesti o samoubojstvu, uživanju droge, pribjegavanju najprizemnijem načinu života upravo onih najslavnijih i najsretnijih.

"On ima sve što želi: prekrasnu vilu, automobil, novaca koliko hoće. Meni se ipak čini da je razočaran i sam, da treba nekoga s kim bi podijelio život. Nakon trijumfalnih turneja on se vraća i zatvara u kuću, okružen mnoštvom mačaka i pasa. Kida sve telefonske žice i želi biti sam da ga nitko ne uznemirava."

Tako opisuje svog sina jedinca 55-godišnja starica Scheila Fairbrother. Njezin je sin Elton John, ima 35 godina i vodeća je zvijezda rok-glazbe. "Ne sviđa mi se takav način života", tuži se njegova mati.

Onaj koji želi osmisliti svoj život i slijediti vlastiti stil, koji želi biti slobodan, treba računati s tim stvarnostima. Otvorenih očiju i trijezne pameti sučeliti će se sa svim ponudama, modelima, kritički ih proniknuti i odvagnuti kako bi uzdignute glave ostao vjieran samome sebi.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Što kažete na Sokratovo mišljenje i mišljenje zapisano na babilonskoj pločici?
- Da li po vašem sudu istraživanje koje je provedeno u Italiji o mladima vjerno odražava vašu situaciju?
- Kako ste doživjeli sjećanje na mladost Roberta Kennedyja?
- Koliko vas primjeri drugih potiču a koliko sputavaju?
- Kako vas se dojmio sud majke o njenom sinu zvijezdi rok-glazbe?
- "U nama se naglo rađaju napetosti i čežnje za novim punijim životom. Osjećamo potrebu da na originalan način izrazimo svoje ideje i oduševljenja. Tragamo za prijateljima, tražimo

prikladna mjesta za susrete u kojima bismo rado podijelili probleme, osjećaje i životne radosti... Zahvaćeni tim novim težnjama upadamo u prava razočaranja i nerazumijevanja od kojih se pati u osamljenosti s okusom gorčine. Činimo greške koje nas zbunjuju i straše. Sve to može odvesti u malodušnost a život učiniti dosadnim”.

- Prepoznaješ li se u ovom iskazu svojih vršnjaka?

1.5 VIZIJE ŽIVOTA MLADIH

Ovdje ćemo ukratko iznijeti vizije života nekih mladih, ono što ih privlači, o čemu sanjaju, što si priželjkuju a na kraju ćemo ukazati na ono što bi još više moglo oplemeniti i obogatiti ljudski život. Mlade generacije su dio društva i njegov najbolji odraz pod vidom prihvaćanja odnosno pod vidom kontestacije onoga zašto se to društvo opredjelilo. Mnogi od njih nadahnjuju se na uzorima koji ih čine međusobno sličnima: motori, traperice, čizmice, određen oblik naočara, želja da se ima što više i da se što više potroši... To je standardizirani stil života koji zarobljuje kroz iluziju originalnosti i spontanosti.

Promotrimo na usporenom snimku kako žive ovi mladi, nastojmo razotkriti izbore koji se iza toga kriju i stil života kojega oni manifestiraju.

U ritmu glazbe

Rijeke mladića i djevojaka promiču ulicama u potrazi za svojom glazbom. Iznajmljuju se stadioni, ograničuje se gradski promet kako bi se dalo oduška potrebi mladih za glazbom. Mjesecima se sanja o dolasku pjevača sa top-liste da bi se mjesecima o tome pričalo i od toga živjelo. Što se disko-klubova tiče oni su jednostavno preplavljeni mnoštvom mladih koji jurišaju u njih. Tisuće i tisuće u New Yorku, Parizu, Muenchenu, Rimu i drugim svjetskim

metropolama ali i našim gradovima i na njihovim periferijama mali kafići s glasnom glazbom prepuni su mladih svih uzrasta.

“Kad se nađemo zajedno na koncertu, u disko-klubu, čini nam se da ćemo poludjeti. U društvu svog omiljelog pjevača, skandiramo mahnito s njim taktove hita ili se prepustimo sentimentalnom osjećaju. Doživljavamo se kao jedno. Preplavljeni smo istom čudesnom silom; tu nema nikakvih zabrana ni strahova... To je iskustvo koje osvaja i preobražava. Mi to trebamo da bismo mogli živjeti” (Martina).

Jedna druga djevojka ima nešto drukčije mišljenje o ovom obliku druženja mladih kad kaže:

“Dovoljno je ući u neki disko-klub i osvjedočiti se da ona kreštava muzika ne dopušta nikakvu komunikaciju osim gestama. Način plesanja ne zbližava. Svatko se klata na svoj način. Disko-klub nije mjesto upoznavanja i prijateljevanja, nego mjesto dosađivanja.”

Na motorkotačima

Govoriti o motorima, za neke mlade znači govoriti o slobodi, brzini, osobnosti, neovisnosti. Dečki su spremni na svaku žrtvu kad su u pitanju motocikli. Za njih je to više nego stereo, više i od auta. S kacigom na glavi i rukom na gasu oni su postigli sve i nitko im nije ravan. Motore vole i djevojke ali je kod njih priča nešto kompliciranija. Roditelje je, naime, teže pridobiti da svojoj kćerki kupe “kavasaki”. *“Da si dečko, još nekako, ali da ti voziš motor, to ne ide...”*

“Kad sjednom na motor i dadnem gas do daske, nitko mi nije ravan. Mogu što hoću i to drugi vide. Najbolje je bez auspuha, tako da se ulica za tobom ruši. To što stari brundaju ništa za to. Ni oni se ne osvrću na naše primjedbe. Najbolje je kad smo u paru” (Vitimir).

U korak s modom

Biti drukčiji, biti izazovan, biti u korak s vremenom, jest nešto što mladi pripisuju načinu

odjevanja, modi. Ona je za njih postala vrsta obreda, nešto s čime se oni slažu i o čemu sanjaju. Svila, uske hlače, sportske majice, tenisice, komandosice, cipele s visokom petom... Najbolje je ako odjeća još ima uočljive naznake, nešto dvoznačno kao u sistemu "travestita", gdje je sve izazovno. Što mladi žele time reći? Svoju težnju za novim, nesvakidašnjim, originalnim, svratiti pažnju na sebe, kontestirati uobičajeno...

"U svom odjevanju ne želim slijediti ni svoju majku ni svoju stariju sestru. Uostalom zašto bih to i činila? Volim biti originalna i u koraku s vremenom. Moj životni san je biti manekenka" (Marina).

Potrošački mentalitet

Imati sve što zamisliš, imati i više nego ti treba, imati isti čas kad zaželiš, imati što još nitko nema, postala je opsesija suvremenog čovjeka od čega nisu izuzeti ni mladi. Posjedovanje je faktor ugleda, prestiža, vlasti. Sve manje ostaje energije za izgrađivanje vlastite osobnosti, karaktera, odnosa prema drugom. Ambiciju se usredotočuje prema vani. To je stil života u kojem treba posjedovati što više malih i velikih stvari, vrijednih i bezvrijednih, potrebnih i suvišnih. Zavidni se svakome na svemu. Konkurencija je nemilosrdna. Ne gleda se na osobu, čovjeka. Važno je da sam ja prvi, najbolji, jedini. Blještavilo taštine zaslijepljuje iskonsko ljudsko. Čovjek je predmet, stepenica koja omogućava pomak naviše.

"Bila bih najsretnija na svijetu kada bih posjedovala toliko novca da si mogu ispuniti i najmanju želju. Tako misle i mnoge moje prijateljice. Zapravo, novac je sve. Tko ima njega može činiti što god hoće. Njim možeš kupiti slobodu, ugled, utjecaj, prijatelja. A što drugo rade političari?" (Darinka).

Ljubav bez granice

U izvjesnom smislu nema ništa normalnije: ta prave ljubavi i nema bez slobode. No, o kakvoj se slobodi tu radi? Sloboda, na koju se često

misli, jest sloboda činiti što te volja, slijediti trenutačne porive, ići za najsnažnijim uzbuđenjima. Ta je sloboda zacijelo dosta varljiva, jer u takvu odnosu čovjek postaje rob jednog dijela sebe, a i rob neke druge osobe: ne živi u službi cjeline, u službi svoga ili tuđeg bića.

"Petnaest mi je godina. Prema pričanju prijatelja, zgodna sam, simpatična i otvorena. Neki mi i zavide. Moja majka je stari tip i htjela bi da stalno čamim u kući i nikamo ne izlazim. Ah, pitam se, zar smo poludjeli? I to nije sve! Ona želi da budem 'dobra djevojka' i brani mi svaku slobodu. Želi da se družim samo s 'poštenim dečkima' a ne s 'onim drugima'. Ja se družim s kim ja hoću. Ne mješam se nikome u poslove i ne želim da se meni tko mješa. Sloboda je nešto na što sam ljubomorna" (Milena).

"Počeo sam hodati s djevojkama sve od prvog razreda srednje škole. Mnoge sam upoznao i mnogima se udvarao. Možda to nije za nekoga dobro, ali ja ne mogu drukčije. Uostalom uvijek upozorim djevojku da je to moj stil i da ne gaji iluzije u neku ozbiljniju vezu kako se ne bi razočarala kad je ostavim. Moram se provoditi dok sam mlad" (Krešo).

Nemilosrdnost života

Mnogi mladi rastu u uvjerenju da svijet pripada jakima i da treba prijeći u protunapad ako se želi sačuvati vlastiti životni prostor. Prirodna selekcija. Logika jačega. Grubosti, podvale, nadmetanja, laktašenja, stvar su svakidašnjice. Probiti se u svijet moćnih može se samo služeći se njihovom logikom. I neki mladi misle ako žele preživjeti da se moraju znati mjeriti s drugima, vidjeti u drugima rivale te nadići svaki kompleks inferiornosti. Djevojke se služe grubim riječima a mladići šakama.

"Zar se isplati biti pošten i korektan kad te drugi zbog toga smatraju blesavim? Pravilo igre glasi: otvrdnuti da ti ništa ne smeta. Nema tu osjećaja i milosrđa. Gazi da ne budeš zgažen" (Mirko).

"Vjerovao sam jedno vrijeme da bi se moglo promijeniti svijet, ali sad više ne vjerujem."

Ne volim ljude. Bližnjega uopće ne ljubim. To su stvari koje sam naučio živjeti iz dana u dan. Svaki put kad sam povjerovao u ljubav i prijateljstvo, vratio sam se s dubokim ranama. Nema mjesta za poziranje i lijepo lice. Sve je to kruta stvarnost."

To je napisao Marlon Brando, koji više nije mladić ali još misli kao i mnogi mladi danas.

Odlučiti se u slobodi

Željeli smo u stilu "sportske srijede", koja usporenim snimkom analizira najuzbudljivije pogotke, ući u analizu gore iznesenih mišljenja, prikazati ono najvažnije što se događa u životu mladih; cijelu sliku rastaviti na njene djelove, sagledati pojedinosti, uočiti mehanizme koji ravnaju životom mladih ljudi te razotkriti sve ono što uvjetuje njihovu složenost i problematičnost kako bismo otkrili svu iznijansiranoost životnih stilova koji se oslanjaju sad na jednu sad na drugu vrednotu. I naredne stranice omogućit će nam sve dublje poniranje u tajnu ljudskog života. Recimo već sada. Pred ovim pitanjima i pred svime onim što nam život nudi čovjek ostaje potpuno slobodan. On ima pravo na cjelovitu informaciju, na uvid u drukčije životne modele, prosuđivati i odabirati za sebe najbolji model, opredjeliti se za ono što pruža najveće nade i ima najbolje izgleda za cjelovito osmišljenje njegova života.

Za razliku od životinje koja živi po svome unaprijed utvrđenom planu čovjek je otvoreno, smisljeno biće koje stalno traži smisao i po tome smislu unapređuje svoj osobni i zajednički život. Čovjek je prema tome i sam smisao, jer po smislu i jest - čovjek. Jedan renesansni mislilac (Pico dela Mirandola) u svom poznatom djelu "O veličini i dostojanstvu čovjeka" zato je s pravom naglasio: "Ti jedini (čovjek) nisi zatvoren u granicama koje smo ustanovili (za druge vrste), nego, zahvaljujući slobodnoj volji koju smo ti dali, možeš samostalno te granice utvrđivati. Smjestili smo te u sredinu svijeta da bi što lakše mogao promatrati sve što se na svijetu događa. Nismo te učinili ni bićem zemaljskim, ni nebeskim, ni smrtnim, ni besmrt-

nim, a poradi toga da bi sam mogao slobodno i dostojanstveno birati tip vlastitog života. Moći ćeš zato da se degeneriraš i srozaš na niže stupnjeve postojanja, ali isto tako ćeš moći da se preporađaš u više, božanske forme."

I suvremeni psihijatar Viktor E. Frankl potvrđuje tu misao da je smisao za čovjeka sve kad kaže: "Usuđujem se reći da čovjeku ništa na svijetu tako djelotvorno ne pomaže - pa i u najgorim uvjetima egzistencije - kao spoznaja da njegov život ima smisla... Čovjeku ne treba homeostaza, nego ono što ja zovem noo-dinamika, tj. duhovna dinamika između polova - gdje jedan pol predstavlja smisao koji valja ostvariti, a drugi pol je čovjek koji taj smisao mora ostvariti." Najveća od svih bolesti, prema Franklu, jest gubitak smisla, i tu bolest koja danas podosta hara svijetom, prvenstveno najbogatijih, on naziva noogena neuroza (neuroza što proizlazi zbog gubljenja smisla).

Da je ta tvrdnja točna, to je potvrđeno i empirijskim istraživanjima 7948 studenata Sveučilišta Johna Hopkinsa, jer je 78% njih odgovorilo da im je najvažnije u životu "naći smisao života".

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- **Koja je od gore spomenutih vizija života mladih tebi najbliža? Zašto baš ta?**
- **Nedostaje li još neka koja je po tvom sudu vrlo važna?**
- **Prema kojim izjavama svojih vršnjaka si vrlo kritičan(na) i zašto?**
- **Smeta li te nešto u načinu nudenja ovog materijala?**
- **Kako bi ti opisao ono što mladi danas vole?**
- **Što ti podrazumijevaš pod sintagmom "idealni mladić", "idealna djevojka"?**
- **Ako u skupini postoji odgovarajuće ozračje povjerenja, djevojke bi mogle pitati mladiće a mladići djevojke ono što jednima i drugima smeta.**

1.6 Isusov pogled na život

Životni smisao je u isto vrijeme i pitanje i odgovor. Zbog njega čovjek živi, bez njega čovjek umire. Zato je on neprestano ljudska briga, kovitla se u ljudskoj svijesti vapijući za odgovorom. I ljudi govore. Za jedne je život bio "opušak cigarete", za druge prilika da se stekne bogatstvo, osvoji vlast, ustoliči svoju osobu kao najdostojniju divljenja i časti. Pred onim što bi ljudski život trebao značiti nije ni Isus ostao indiferentan. Kad je bio stavljen u situaciju da bira, evo kako se ponašao:

"Tada mu pristupi napasnik i reče: 'Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom.' A on odgovori: 'Pisano je: Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta.'

Davao ga tada povede u Sveti grad, postavi ga na vrh Hrama i reče mu: 'Ako si Sin Božji, baci se dolje! Ta pisano je: Anđelima će svojim zapovijediti za tebe i na rukama će te nositi da se gdje nogom ne spotakneš o kamen.'

Isus mu kaza: 'Pisano je također: Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega!'

Davao ga onda povede na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu pa mu reče: 'Sve ću ti to dati ako mi se ničice pokloniš.' Tada mu reče Isus: 'Odlazi, Sotono! Ta pisano je: Gospodinu, Bogu svom se klanjaj i njemu jedinom služi!'

Tada ga pusti davao. I gle, anđeli pristupiše i služahu mu" (Mt 4,3-11).

U trenutku kad Isus daje konačni smisao svom životu - služenje, napasnik ga ostavlja. Prema Bibliji to je najuzvišeniji cilj ljudskog života. Isus će ga kristalno jasno izreći u jednoj drugoj situaciji:

"Sin čovječji (Isus!) nije došao da bude služen, nego da služi i život svoje dade kao otkupninu za druge" (Mt 20,28).

Uvjereni u svrhovitost ovakvog načina života, mnogi su krenuli za Isusom. Tu se ne radi samo o svećenicima nego i o običnim vjernicima. Kad je našega domoročaca o. Antu

Gabrića, dugogodišnjeg misionara u Indiji, novinar upitao: Možete li u svom teškom misionarskom služenju izabrati neki doživljaj koji vas je posebno dirnuo i donio nezaboravnu radost, odgovorio je:

"Velite: neki doživljaj. A tko bi ih mogao prebrojiti? Bilo ih je bezbroj. Služenje najbjednijima i najzapuštenijima pružalo mi je uvijek neiskazanu sreću. To je teško opisati, to se mora doživjeti. Onaj zahvalni pogled gubavaca koje sam posjećivao i otpratio u vječnost ne može se ni s čim na zemlji isplatiti. Ili pak nevina dječja lica, ozarena radošću, koja ti poklanjaju svoj osmijeh kad osjete da ih voliš... Za 47 godina svoga života u Bengaliji nisam se nikada pokazao za svoj poziv i nisam nikada bio nesretan."

Ovako naš književnik vlč. Žarko Brzić napisao o pokojnom Robertu Kennedyju:

"Baš zbog toga što je na vlastitoj koži osjetio što u životu znači biti potisnut i kako bolno muči čovjeka činjenica da te drugi zaobilaze, već je u ranoj mladosti postao izvanredno osjetljiv prema patnjama drugih. Ljudske ga nevolje nisu ostavljale ravnodušnim. Priskakao bi u pomoć svugdje gdje bi vidio da je povrijeđena pravda i ljubav bez obzira na svoje osobne posljedice. Kad je trebalo nekome dati podršku u nevolji i ohrabriti ga u kušnji, Robert se nije povlačio, premda su drugi u takvim situacijama znali vješto uzmicati. U djelotvornoj ljubavi prema bližnjemu otkrivao je svoje divno i plemenito srce."

Smisao života se dakle smješta u raspone između korištenja konkretne prilike za sebe i maksimalne otvorenosti prema drugom.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Je li problem smisla života stvarni ili izmišljeni?
- Što misliš, zbog čega neki ljudi ne razmišljaju o tome?
- Kakav je dojam ostavio na tebe Isusov stav prema životu?

- Kakav dojam je ostavilo na tebe mišljenje o. Ante Gabrića?
- Što misliš o životu kao služenju drugima?
- Dijamontažu: "Dajte mi smisao i živjet ću" koja se nabavlja kod Katehetskog salezijanskog centra, Vlaška 36, Zagreb, mogla bi vam biti idealno polazište i izvor novih i uvjerljivih spoznaja pa je od srca preporučamo.

Kao što smo mogli razabrati iz mišljenja učenjaka, izjava mladeži i pjesničkih iskaza, čovjek je relativno slobodno biće i kao takav se nalazi na putu oslobođanja. Smisao (kao ono više što je uvijek povezano s mislima) - to je temeljni putokaz čovjeku, i on je čovjek samo po ciljevima i svrhama koje radom i stvaralaštvom ostvaruje. Čovjek može izabirati razne ciljeve, ali ne može ne birati ciljeve kojima osmišljava svoj život. Budući da čovjek može birati niže ili više, manje vrijedne ili više

vrijedne, pa čak i posve nevrijedne ciljeve, on je za taj svoj izbor odgovoran. Zato je iznad svega potrebno da svaki mladić i djevojka na početku svoga stupanja u život znaju što je osnovni smisao života, jer će jedino na taj način moći svoj život pravilno voditi.

MOLITVA

*Gospodine, osjećam silnu potrebu
da srušim taj zid
koji mi brani da budem drukčiji
nego što jesam:
sam, potišten, egoist,
bez ikakvog povjerenja,
bez cilja i bez ideala.
Ja ne živim, ja vegetiram.
Htio bih životu dati neki smisao,
pun sam tjeskobe
znam da to moram brzo učiniti.
Svaki dan koji prolazi
življen bez značenja,
jest izgubljen dan.*